

betöltenünk készségesen, hanem a társadalmi mozgalmak szervezése és irányzása által egyrészt a nemzeti eszme szolgálatában elüljárunk, másrészt az intézet iránti nemes érdeklődést felköltenünk és tovább fejlesztenünk. Társadalmi tevékenységünkben azon meggyőződés vezessen mindenha, hogy az iskolát a nemzeti közművelődés iránt érdeklődők főhadiszállásává emeljük; ez által az iskolai nevelés táplálékot nyer a szülők részéről is, kik belévonatván a hazafias lendület sphaerájába, a tanuló ifjúság a jó példán lelkesülhet, s lelke jobban összeforrhat a nemzeti eszmével és a nemzeti törekvésekkel. Természetes dolog, hogy mindez költsékezéssel, fáradsággal és sok vesződéssel jár s azért az ilyen eljárást a legilletékesebb tényezőnek nemcsak méltányolni, de megjutalmazni is magának az ügynek fekszik érdekében.

A feyelemzés rovatánál megfigyelendő, hogy vannak-e gyakrabban előforduló vagy ismétlődő vétségek? «Különösen meg kell figyelni, hogy nem fordulnak-e elő ismétlődő vétségek, melyeket szigoruan irtani kell!» (1884. május 27. jkv. Nuber főig. nyilatk.) Ha vannak ismétlődő vétségek, mi módon akadályozzák meg?

(Folytatása köv.).

Trsztena.

DORTSÁK GYULA.

A MAGYARNYELVŰ PÆDAGOGIAI HERBART- IRODALOM BIBLIOGRAPHIÁJA.

(A szerzők nevei szerint alphabetikus sorrendben.)

Az alább következő bibliographiát az 1895-iki őszi folyamán állítottam össze A. Rude német pædagogiai író felszólítására, a ki Rein «Encyclopædisches Handbuch für Pædagogik» című most megjelenő nagy munkája számára írta a «Herbart-Litteratur» cikket. Munkám akkor bizonyos időterminushoz volt kötve, a mi azt okozta, hogy kutatásaimat gyorsabban kellett végeznem, illetőleg korábban bezárnom, mintsem szerettem volna. De időm és kutatásaim körének ezen korlátoltsága mellett is annyi dolgot találtam az utolsó 30 év magyar pædagogiai irodalmában, mely dolgot Herbart és a Herbartisták gondolatait teszi közvetlen megbeszélés tárgyává, hogy érdemesnek tartom keresésem eredményét a Magyar Pædagogia olvasói elé terjesztenem. A mondottak után világos, hogy dolgotom korántsem lehet hézagoktól mentes, de azért mégis remélem, hogy a magyarnyelvű pædagogiai Herbart-irodalomnak 1895 szeptember haváig megjelent fontosabb dolgotata * nem

* A Verédy-féle encyclopædiában vannak egyes Herbartista cikkek, melyeket külön nem neveztem meg. A munka egészben véve Verédy neve

kerülte ki figyelmemet. Ha megtörtént volna, nagyon kérem e lapok olvasóit, hogy szives közléseikkel járuljanak hozzá adataim kiegészítéséhez.

Meg akarom még jegyezni, hogy a német encyclopædia számára lefordítottam a dolgozatok címzeit német nyelvre is, sőt sokszor egy-két szóval jeleztem is az illető dolgozatok tartalmát, különösen azokat, melyeknek címe nem utal eléggé a tartalmakra. E tartalomjelzéseket feleslegeseknek tartottam a magyar bibliographiára nézve, és azért itt mellőzöm is őket, Egyébiránt a következők hű mását adják német dolgozatomnak, azt a kis eltérést nem számítva, hogy a névtelenül megjelent cikkeket a németben az *A* betű alatt *Anonym* cím alá soroztam, míg a magyarban *N* betű alatt *Névtelen* czímen találhatók.

*

Alszeghy N. János.

Az oktatás alaki fokai. Család és Iskola. IX. évf. 154. lap.

Bánóczy József dr.

Herbart. Emléksorok születésének évszázados fordulójára. Magyar Tanügy 1876.

Barna Jónás.

1. A népiskolai olvasmányokról. Néptanítók Lapja 1881. 441. 448. l.
2. A concentratio az oktatásban. Néptanítók Lapja 1885. 517. és 525. lap.
3. Az érdeklődés, mint a tanítás egyik sarkalatos nevelő eszköze. Népt. Lapja 1886. 76. l.
4. Elmélet és gyakorlat. Népt. Lapja 1892. 210. és 218. l.

Bologa László.

Herbart pædagogiai érdeklődése. Doctori dissertatio. Budapest, 1888. 27 lap.

Demeczky Mihály dr.

A matematika methodikájához. Országos Tanáregyes. Közlöny. XXIII. 459. l.

Dreiszigler Ferencz.

Az első osztály teljes vezérkönyve Herbart-Ziller rendszere nyomán. Zenta, 1872. 289 lap.

Freund Bernát.

1. A modern pædagiának vázlata példabeszédekkel kísérvé. A nagy-bittsei polgáriskola 1884. évi értesítője.
2. Stilisztika a psychologia alapján. A nagy-bittsei polgáriskola 1885. évi értesítője.

alatt fordult elő, de egyes oly írónál is megemlítem, a kik az encyclopædián kívül is irtak herbartista szellemben.

3. Segítsünk a szüléknek nevelés dolgában. Iskola és Szülőház. (Brassó) 1890. I. évf. 51. l.
4. A tananyagba való elmélyedés. Nemzeti Iskola. 1890. évf. 241. l.
5. Nevelési momentumok a tanmódszerben. A nagy-bittsei polgáriskola 1890. évi ért.
6. Az érzés pædagogijája. Polgári iskola. XVI. évf. 7. és 90. l.
7. A népiskola munkája mechanikai-e? Iskolai Szemle. Csurgó, 1893. XIII. 7. l.
8. Dörpfeld F. Vilmos. Iskolai Szemle. Csurgó, 1894. XIV. 88. l.

Gyertyánffy István.

(Kiss Áronnal és Radó Vilmostal együtt). Magyar olvasókönyvek.

Grósz Lajos.

A jellemképzésről általában (Ziller nyomán). Felső Nép- és Polgáriskolai Közlöny. Budapest, 1888. VI. évf. 297. l.

H. H.

A Herbart-Ziller-féle pædagogiai irány ismertetése. Evangelikus. Népiskola. Sopron, 1889. I. 227. l.

Heinrich Gusztáv dr.

1. Pædagogia és tapasztalat. Magyar Tanügy 1873. II. évf. 321. l.
2. Joh. Fr. Herbart's pædagogische Schriften in chronologischer Reihenfolge herausgegeben, mit Einleitung, Anmerkungen und comparativem Register versehen v. Dr. Otto Willmann. I. Band. Leipzig. (Ismertetés.) M. Tanügy 1874. 181. l.

Hoffmann Mór.

Radó Vilmos a népiskolai tananyag revisiójáról a Herbart-Ziller-féle rendszer tükrében. Néptanoda. XVIII. évfolyam 90., 99., 106. és 116. l.

K. H.

A tanítás technikájáról és módjáról. Néptanoda. XXV. évf. 198. l.

Kármán Mór dr.

1. Herbart és Lubrich. Külön megj. Budapest, Aigner. 1875. 35 l. és Magyar Tanügy 1875.
2. A tantervek elméletéhez. Magyar Tanügy 1874. 97. l.
3. A pædagogia alapvetése. I. Az erkölcsi feladat. Magyar Tanügy 1877. 1. l.
4. A pædagogia alapvetése. II. A nevelés munkája. Magyar Tanügy 1878. 14. l.
5. A pædagogia alapvetése. III. A történeti fejlődés utja. Magyar Tanügy 1880. 14. l.
6. A nevelés néhány főbb pontjáról. Magyar Tanügy 1886. 82. l.
7. Két fejezet az általános pædagiából. A tanárképzőintézet gyak. főgymn. 1890. évi ért.

Kiss Áron dr.

1. (Gyertyánffy Istvánnal és Radó Vilmostal együtt.) Magyar olvasókönyvek.
2. Róth Vilmos. Magyar olvasókönyv az izraelita elemi iskolák II oszt. számára. (Könyvismertetés.) Népt. L. 1879. 483. l.
3. Dr. Verédy Károly. Pædagogiai Encyclopædia. (Könyvismertetés.) Felső Nép- és Polgáriskolai Közlöny 1884. 469. l.

Kozocsa Tiwadar.

Természettani tanítási tervezetek népiskolák számára. Néptanítók Lapja 1880. 137., 169., 213., 242., 268., 356. és 384. l.

Krausz Sándor.

A tanítóképzőintézeti oktatás és nevelés és az új tantervjavaslat. Magyar Tanítóképző 1895. 245. l.

Kúthy József dr.

Tudomány és Tanítás. Pædagogiai értekezés. Székesfehérvár, 1892.

Lubrich Ágost.

1. Válasz Szamosi János észrevételeire. Az orsz. közéletanodai tanáregylet közlönye 1871/2. 542. l.
2. Herbart bölcséleti rendszerének alaptévedései és a magyar ministerialis tanterv. Budapest, 1875.

Málnai Mihály dr.

1. A történet tanításáról. Magyar Tanügy 1886. 123. l. Külön is megjelent. Budapest, 1886. 20 lap.
2. A népisk. tanterv kérdéséhez. Népt. L. 1886. 317., 322. és 332. l.
3. Lehrbuch der Pædagogik für Lehrer- und Lehrerinnenseminare von E. Martig. Könyvismertetés. Magyar Tanítóképző 1892. 52. l.
4. Dreisziger Ferencz. Az első osztály teljes vezérkönyve Herbart-Ziller rendszere szerint. Könyvismertetés. Magyar Pædagogia 1892.

Mázy Engelbert dr.

Pædagogiai alapfogalmak. Magyar Pædagogia 1893. 337., 395., 458., 513. l. Külön is megjelent. Budapest, 1893. 80 lap.

Névtelenül.

1. Ballauf. «Herbart általános pædagiája». Magyar Tanügy 1873. 6. és 71. l.
2. Stoy Volkmar. «A lelki tehetségek elmélete pædagogiai szempontból». Magyar Tanügy 1873. 266. l.
3. Dr. Stoy. (Nekrologus). Néptanítók Lapja 1885.
4. Regéczy József. A Herbart-iskola nevelési elveinek története, kritikája és alkalmazása. (Könyvismertetés.) Nevelés. Lozoncz 1889. 200. l.

5. A népoktatás elmélete és gyakorlata a Herbart-féle elvek alapján. I. Bevezetés. Herbart és követői. II. A Herbart-Ziller-féle tanítási elvek. Néptanítók L. 1890. 385., 395. és 401. l.

Paksi (Freund) Bernát.

- Eudæmonismus és ethika. Kalauz. Nagy-Szombat, 1890. 177. l. és a nagy-bittsei polgáriskola értesítője.

Pechány Adolf dr.

- Comenius, Rousseau és Pestalozzi befolyása a mai pædagogióra. A Nemzeti Iskola 1890. 204., 247., 280., 305. és 343. l.

Peres Sándor.

- Herbart és Diesterweg. Ismertetés kritikával. Nevelés. (Losoncz.) 1890. 56., 77., 117., 158., 198., 236., 276. és 316. l. Külön is megjelent. Losoncz, 1890. 91 lap.

Petz Gedeon dr.

- Az idegen nyelvek tanításának módszere. Ág. ev. gymnasium. 1891/2. évi értesítője.

Radó Vilmos.

1. Magyar olvasókönyvek izr. elemi iskolák számára.
2. (Kiss Áronnal és Gyertyánffy Istvánnal együtt.) Magyar olvasókönyvek.
3. A népiskolai olvasókönyvekről. Néptanítók Lapja 1881. 5., 26., 68., 88., 146. és 167. l.
4. Az újévi miniszteri rendelet és a tudományos pædagogia. Néptanítók Lapja 1882. 161. és 180. l.
5. Tudás és Erkölciség. Népt. Lapja 1882. 664. és 697. l.
6. Az erkölcsi érzület művelése. Népt. Lapja 1883. 321. és 337. l.
7. A népiskolai tananyag revisiója. Magyar Tanügy 1884. 531. l.
8. Az iskolai rendtartásról. Népt. Lapja 1885, 81., 89. és 99. l.
9. Több czikk Verédy encyclopædiájában.

Regéczy József.

1. A Herbart-iskola nevelési elveinek története, kritikája és alkalmazása. Nagy-Szombat, 1889. 110 lap. Eredetileg megjelent. Kalauz 1888. 1., 81., 215. és 1889. 81. l.
2. W. Rein. Aus dem pædagogischen Universitätsseminar in Jena. I. B. 1888. II. 1890. (Ismertetés.) Kalauz 1890. 144. l.

Rombauer Emil.

- Lehrproben und Lehrgänge in der Praxis der Gymnasien und Realschulen von O. Frick und G. Richter. Halle, 1884. (Ismertetés.) *

* Megjelenése helyét és idejét nem találom most jegyzeteim között. Ha emlékezetem nem csal, a Magyar Tanügy 1884. vagy 1885-iki évfolyamában jelent meg.

Schmidt Boldizsár.

Olvasókönyveink vonatkozással Herbart-Ziller elveire. Néptanoda. (Pécs) XXVI. évf. 50. és 58. l.

Schön József.

Herbart pædagogiai rendszere. Néptanoda. (Pécs) XV. évf. 20. l.

Silberstein Adolf dr.

Az iskolai oktatás reformjához. Magyar Tanügy 1872. 118. l.

Stern Ábrahám.

A történelem tanításáról a vallásoktatás keretében. Magyar-Zsidó-Szemle.

Szuppán Vilmos.

1. A középiskolai didaktika alapvonalai. A székelyudvarhelyi reálskola 1876. évi értesítője. Külön is megjelent. Székely-Udvarhely, 1876. 64 lap.
2. Az iskolai fegyelemről. Felső Nép- és Polgáriskolai Közlöny. 1887. 8. lap.
3. A pædagogia alapfogalmairól. (Rein két dolgozatának ismertetése.) Magyar Tanügy 1877. 278. l.
4. A nevelőoktatás elvei. Magyar Tanügy. 1878. 267. l.
5. A mérés tan a népiskolában. Néptanítók L. 1878. 216. és 258. l.
6. Két mintalecke a mértani oktatáshoz. Népt. Lapja.
7. A számvetés a népiskola felső osztályaiban. Népt. Lapja 1880. 57., 70., 100., 128., 146., 172., 196., 227., 245., 273., 307., 358., 420., 481., 518., 541., 577., 596., 624. l. és a Néptanítók Lapja 1881. 9., 30., 53., 73., 94., 115., 128., 151., 200. l.
8. Az inga és az órák. (Mintalecke.) Népt. L. 1883. 186. és 198. l.
9. A módszer fogalma. (Rein nyomán.) Az orsz. középtanodai tanáregylet közlönye 1876/7. 593. l.
10. A Herbart-Ziller-Stoy-féle didaktikai alapelvei mennyire értékesíthetők a középiskolai oktatásban. (Kivonat Frick dolgozatából.) Magyar Tanügy 1884. 291. l.
11. A tananyag leszállítása a fővárosi népiskolákban. Néptanítók Lapja 1884. 718. l.
12. Több cikk Verédy Encyclopædiájában.

Szirmai József.

A túlterhelés és a Herbart-Zilleristák. Budapest.

Ponori Theurewk Emil.

A tantervi bizottság munkálatának érdekében. A budapesti tanáregylet közlönye 1867.

Vazul (valószínűleg álnév).

1. Herbart és Ziller a népiskolában. Népművelők Lapja 1885. 17., 25., 34., 41., 51. és 57. l.

2. Alapvetés a nevelőoktatás tanához. *Népnevelők Lapja* 1885. 221., 236. és 250. l.

Verédy Károly dr.

1. *Pædagogiai Encyclopædia*. Különös tekintettel a népoktatás állapotára. Budapest, 1886. 959 lap.
2. *Neobarbarismus*. *Magyar Tanügy* 1884. 531. l.

Volák Lajos.

- Az I. osztály teljes vezérkönyve (Herbart-Ziller rendszere nyomán). *Irtá Dreisziger Ferencz*. (Ismertetés.) *

Volf György.

- Az encyclopædismus és az anyanyelvi oktatás. *Magyar Tanügy* 1879. 24. lap.

Waldapfel János.

1. A formalis fokozatok elméletének története. *Magyar Pædagogia* 1892. 449., 521., 577. l.
2. A herbartista pædagogiai irodalom néhány újabb jelenségéről. *Magyar Pædagogia* 1894. 411. l.

WALDAPFEL JÁNOS.

IRODALOM.

Ókori hitéleti és művészeti régiségek képgyűjteménye. — Segéd-könyv a történelem és irodalom szemléltető tanításához. Középiskolák és hasonló fokú fiú- és leányiskolák számára s magánhasználatra szerkesztette *Polgár György*, kir. kath. gymnasiumi igazgató. A szerző sajátja. Miskolcz. Lövy József fia bizománya. 1896. Ára 1 frt 40 kr.

A szemléltetésnek megfigyelésre, látásra, gondolkodásra készítő és szoktató elve ma már nemcsak a természettudományok tanításában érvényesül; helyet követel ez az irodalmi és történeti oktatásban is, s ezt a jogát készségesen ismerjük el, mert az ifjúságban ilyen módon lassanként a művészeti alkotások ismeretével ezeknek megbecsülése is kifejlődik. Még mielőtt a kormány hivatalból felhívta a tanári karok figyelmét, a humánus tárgyakat illusztráló taneszközök gyűjtésére, alakult igen sok középiskolában úgynevezett történet-philologiai szertár-gyűjtemény, mely különösen a görög-pótló tárgyak behozatalával mindenütt külön termet követelt, de, sajnos, a legtöbb iskolában nem kaphatott. Évről-évre szaporítják lelkes philologusok és historikusok a modellek, fali táblák, nagyobb képek és photographiák meg illusztrált művek sorozatával e gyűjteményt; a jellemzőbb típusokat ki-

* Megjelenése helyét nem találom jegyzeteimben.